

COMPETENȚA DE EVALUARE A CADRULUI DIDACTIC – CONSTRUCT NECESAR ÎN ASIGURAREA MONITORIZĂRII EFICIENTE A PROGRESULUI ELEVILOR CU CERINȚE EDUCAȚIONALE SPECIALE

*Dorina PUTINĂ, asistentă universitară,
Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți, Republica Moldova*

Abstract: *To ensure the quality of an inclusive educational process, it is essential to start from the idea of the social and professional responsibility of teaching staff. They should be prepared, supported, and empowered to use appropriate teaching technologies for adapting and differentiating the curriculum, assessment, and promotion of quality education. Ensuring inclusion in the educational environment requires teachers to develop and enhance a range of professional competencies to address the diverse needs of students, and assessment competence is an important aspect of the teaching profession.*

Keywords: *assessment competence, progress monitoring, punctual performance monitoring.*

Pentru a asigura calitatea unui proces educațional incluziv, este crucial să se plece de la premisa responsabilității sociale și profesionale a cadrelor didactice, care trebuie să fie pregătite, susținute și împuternicite să utilizeze tehnologiile didactice adecvate pentru adaptarea și diferențierea curriculară, evaluare și promovare. În cadrul unei școli incluzive, cadrele didactice se ghidează de următoarele principii fundamentale:

- Fiecare elev are capacitatea de a învăța, iar scopul educației este să dezvolte potențialul fiecărui individ;

- Abilitățile copiilor pot fi cultivate prin instruire individualizată, diferențiată și personalizată, care să fie eficientă pentru fiecare elev;
- Inteligența nu este distribuită în mod diferit între elevi (unii fiind mai inteligenți, alții mai puțin), ci există mai multe tipuri de inteligență care trebuie identificate, dezvoltate și apreciate pentru fiecare copil;
- Rolul educației nu este să selecționeze elevii în funcție de capacități, ci să dezvolte potențialul fiecărui copil, asigurând personalizarea procesului educațional.

Asigurarea incluziunii în mediul educațional solicită cadrelor didactice să dezvolte și să îmbunătățească o serie de competențe profesionale pentru a aborda nevoile diverse ale elevilor.

Domeniile de competențe ale cadrelor didactice reprezintă două tipuri de competențe: *competențe standardizabile* (măsurabile, observabile), incluse în diverse documente normative și de politică educațională și *competențe nestandardizabile* (cu un coeficient mare de subiectivitate), care contribuie la formarea profesională a cadrului didactic prin diverse stagii, seminare, discuții etc. În prima categorie pot fi incluse competențele din domeniul pedagogiei, psihologiei, a conținuturilor și a documentelor de politică educațională și normative, competențe privind accesibilizarea informației, proiectarea activității didactice ș.a., toate acestea conturând domeniul cognitiv; iar în a doua categorie includem capacitatea de a empatiza cu elevul și cu clasa de elevi, stilul cognitiv interpersonal, creativitatea, comunicativitatea, ceea ce reprezintă domeniul interpersonal și intrapersonal [1]. În structura competenței didactice sunt incluse un sistem de capacități care definesc afirmarea în practică a competențelor: de a stabili obiective didactice, de a opera cu anumite conținuturi (selectare, disciplinare, transmitere propriu-zisă), de a selecta și de a utiliza metodologia didactică, de relaționare (psihosocială, de comunicare), capacitatea de a adopta roluri diferite; de a influența ușor elevii și grupul de elevi; capacitatea de a stabili ușor și adecvat relații cu ceilalți; cea de a comunica ușor/ eficient cu fiecare elev și grup de elevi, prin adoptarea unor stiluri eficiente de conducere; capacități autoevaluative și capacități de autoformare.

Prin urmare, *competența didactică* este una complexă, generată de aptitudinea pedagogică (al cărei nucleu este comunicativitatea formativă) și care joacă rolul de instrument de unificare, codificare și exprimare în afară, sub forma comportamentelor educaționale, a totalității datelor personalității celui afiliat la statul și rolurile de profesor.

În acest context, *competența de evaluare a cadrului didactic* este esențială și reprezintă potențialul conștient al acestuia de a asigura corectitudinea, obiectivitatea și relevanța evaluării, prin proiectarea, selectarea, reconceptualizarea metodelor și instrumentele de evaluare pentru *monitorizarea și evaluarea procesului de învățare* a elevilor cu CES, precum și pentru gestionarea eficientă a situațiilor de evaluare și autoevaluare, prin mobilizarea resurselor adecvate contextului, un feedback prompt și constructiv, ajustând instrucțiunile, în funcție de rezultate și implicarea elevului în procesul de evaluare.

Cadrul competențelor de bază ale profesiei didactice, elaborat de către CNFP, stipulează ca indicatori ai competenței de evaluare și monitorizare a rezultatelor performanței de învățare următoarele concepte: monitorizarea, evaluare, înregistrarea și raportarea la rezultatele învățării elevilor; folosirea sistemelor de evaluare și de raportare,

în relație cu dobândirea competențelor de învățare a elevilor; utilizarea strategiilor și modelelor de evaluare și raportare, care au un caracter incluziv.

Așadar, competența de evaluare a cadrului didactic este „vizibilă” prin acțiuni, precum: descifrarea multiplelor semnificații pentru un feedback primit / un mesaj educațional, ameliorarea procesului de predare – învățare, cu ajutorul evaluării; explicarea utilității activității de evaluare, compararea a ceea ce observă (feedback-ul primit) cu ceea ce așteaptă de la elev (obiectivele propuse/competențele dobândite), comunicarea elevilor, prin intermediul unor instrumente, rezultatul acestei comparațiilor.

MECD consideră oportune următoarele trei componente structurale interconținute ale diagramelor pe discipline, care permit o abordare eșalonată a procesului de monitorizare: monitorizarea etapizată a performanțelor, monitorizarea punctuală a performanțelor (selectiv), sinteza performanțelor [5].

Monitorizarea progresului elevilor cu cerințe educaționale speciale este un proces riguros și structurat, care urmărește evaluarea detaliată a performanțelor lor în diferite etape sau perioade de timp. Această abordare implică împărțirea procesului de monitorizare în faze bine definite, permițând adaptarea specifică la nevoile individuale ale fiecărui elev cu cerințe speciale. Ministerul Educației și Cercetării recomandă ca acest tip de monitorizare să fie realizat pe tot parcursul anului școlar, în cadrul evaluărilor formative, înregistrând nivelurile de performanță în raport cu fiecare produs școlar evaluat. Este important de subliniat că această monitorizare nu se concentrează exclusiv pe deficiențe, ci evidențiază cunoștințele, abilitățile și progresele fiecărui elev într-o anumită etapă a dezvoltării sale. Instrumentele recomandate pentru acest proces includ fișele de observare, fișele de evaluare, grilele de observare și fișele de autoevaluare. Monitorizarea etapizată a performanțelor elevilor cu cerințe educaționale speciale este esențială pentru a asigura eficacitatea intervențiilor și pentru a oferi sprijinul necesar fiecărui elev pentru a atinge succesul în educație și în dezvoltarea personală.

Monitorizarea punctuală a performanțelor elevilor cu cerințe educaționale speciale reprezintă un proces focalizat pe evaluarea performanței acestor elevi în momente semnificative sau în domenii specifice ale învățării. Având în vedere că elevii cu cerințe educaționale speciale pot avea nevoi diverse în comparație cu ceilalți elevi, acest proces de monitorizare poate fi adaptat pentru a le asigura sprijinul necesar.

Cum funcționează monitorizarea progresului? se stabilesc nivelurile de performanță actuale ale elevului și se identifică obiectivele de învățare viitoare (obiectivele stabilite în PEI pentru durata întregului an școlar); dintr-un astfel de obiectiv dezvoltăm obiective care pot fi măsurate și urmărite periodic – împărțim ceea ce copilul trebuie să realizeze până la sfârșitul anului școlar în mai multe etape măsurabile; printr-o evaluare sistematică identificăm progresul elevului în vederea atingerii obiectivelor stabilite; progresul include elemente calitative, care demonstrează niveluri de dezvoltare diferite (nu este o simplă comparație între ceea ce știe, simte, poate elevul să facă la sfârșitul anului școlar față de începutul acestuia); progresul trebuie considerat din perspectiva copilului – ritmurile de progres diferă la același copil de la perioadă la perioadă și pentru domenii de dezvoltare diferite (de exemplu, diferențe intra-individuale privind progresul din aria de dezvoltare a comunicării și limbajului, diferit de cel din aria dezvoltării social-emoționale) [6] .

La sfârșitul anului școlar, este recomandată realizarea unei *sinteze a performanțelor* elevilor cu cerințe educaționale speciale. Această sinteză ar trebui să includă următoarele aspecte: competențele specifice disciplinei și lista produselor școlare utilizate pentru evaluarea fiecărei competențe pe parcursul anului; nivelurile individuale atinse predominant de fiecare elev pe parcursul anului, conform descriptorilor (reprezentate prin abrevieri, culori sau cuvinte, la discreția cadrelor didactice); aceste informații sunt obținute prin sinteza datelor individuale ale fiecărui elev din cadrul Monitorizării etapizate a performanțelor. Pentru ca evaluarea școlară să devină mai exactă din punct de vedere științific și mai echitabilă din punct de vedere moral, se solicită imperios diversificarea metodologiei, dispozitivelor, tehnicilor și instrumentelor de evaluare. Ansamblul metodelor, tehnicilor și instrumentelor de evaluare stabilite de evaluator pentru a colecta, a prelucra, a interpreta, a prezenta și a valorifica informația evaluativă, referitoare la procesul și produsul învățării reprezintă *dispozitivul de evaluare*. După cum afirmă I. Neacșu și D. Potolea, dispozitivul de evaluare conturează: *circumstanțele* (împrejurările) și momentele sau etapele când se realizează acțiunea evaluativă, *natura informației* ce trebuie culeasă și *instrumentele* cu ajutorul cărora se va realiza această activitate [2, p. 240].

Prin utilizarea instrumentelor de evaluare conform raportului strategiei formative, care oferă o reprezentare clară asupra elementelor de conținut și asupra dificultăților întâmpinate de elevi la nivel individual, se poate evidenția un sistem complex de control, prin care profesorul are un *feedback sistematic și constructiv* asupra eficacității predării, iar elevul asupra eficacității învățării.

Feedback-ul constructiv ajută elevii să-și identifice punctele forte și zonele de îmbunătățire, să se simtă susținuți și să devină mai motivați în procesul de învățare. Este important să abordăm acest proces cu empatie, răbdare și deschidere. Scopul feedback-ului constructiv este de a consolida comportamentele pozitive, care sporesc performanța elevilor sau elimină comportamentele negative – care scad performanța, iar feedback-ul este considerat un liant în constituirea unor relații puternice și de durată. Feedback-ul constructiv înseamnă să îți cont de anumite aspecte care să te ajute să fii parte din succesul celor din jurul tău. Modul în care se formulează este esențial, la fel și promptitudinea, caracterul specific cu care se oferă, întrucât este eronată ideea unei revizuirii pe termen lung a obiectivelor țintă [3. p. 79]. Operaționalizarea feedback-ului constructiv în evaluarea formativă are mai multe beneficii comportamentale: sporește gradul de participare a elevilor în cadrul învățării; crește eficiența strategiilor de evaluare formativă utilizate; atrage atenția asupra unor dimensiuni importante ale performanței raportate la standardele învățării; încurajează atingerea scopului stabilit în învățare; motivează și încurajează învățarea continuă; identifică oportunități de dezvoltare personală eficientă; dezvoltă capacități reflexive și autoevaluative.

După cum specifică M. Bocoș, mecanismul de feedback include două bucle cu funcții specifice, aflate în interacțiune reciprocă, *bucla de feedback elev-profesor* (bucla de feedback emițător-receptor) și *bucla de feedback profesor-elev* (bucla de feedback receptor-emițător). Respectiv, acțiunea integrată a acestor două bucle, face ca atât cadrul didactic, cât și elevii să realizeze o cunoaștere operativă a modului în care s-a derulat procesul didactic, a rezultatelor procesului de învățare și a efectelor acestuia.

Competența de evaluare poate fi interpretată ca premisă a eficacității profesionale a cadrelor didactice, deoarece ea asigură eficientizarea procesului de evaluare în sinergia acțiunilor de predare-învățare-evaluare, subliniind aspectul formativ al acestuia. Este esențial ca profesorii să fie capabili să utilizeze diverse metode și tehnici de evaluare pentru a înțelege și a evalua progresele elevilor cu CES în mod adecvat.

Referințe bibliografice:

1. AFANAS, A. Domenii de competențe ale cadrului didactic [online]. In: *Educația: factor primordial în dezvoltarea societății*: materialele conferinței științifice internaționale, Chișinău, 09 octombrie 2020. Chișinău: Institutul de Științe ale Educației, 2020, pp. 449-456. ISBN 978-9975-48-178-6 [citat 17.09.2023]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/449-456.pdf
2. ALBULESCU, I., CATALANO, H. *Sinteze de pedagogia învățământului primar*: Ghid pentru pregătirea examenelor de titularizare, definitivat și gradul didactic doi. București, 2019. 475 p. ISBN 978-606-683-952-5.
3. BOCOȘ, M. *Instruirea interactivă*. Repere axiologice și metodologice. Iași: Polirom, 2013. 470 p. ISBN 978-973-46-3248-0.
4. BULAT, G., GÎNU, D., RUSU, N. *Evaluarea dezvoltării copilului*. Ghid metodologic [online]. Chișinău: Bons Offices, 2015 [citat 25.09.2023]. Disponibil: <https://lumos.contentfiles.net/media/assets/file/2. Evaluarea dezvoltarii copilului.p>
5. MARIN, M. et. al. *Evaluarea criterială prin descriptori în învățământul primar. Clasa 2*. Ghid metodologic, Ediția a 2-a. Chișinău: S. n., (Tipografia „Cavaioli”), 2017. 60 p. ISBN 978-9975-48-120-5.
6. VLAD, M., VASILIU, C.M., ONOFREI, D.G., GURGU, D., MOCANU, M. *Evaluarea complexă a copilului cu cerințe educaționale speciale* [online]. Iași: Ed. „Timpul”, 2006 [citat 28.09.2023]. Disponibil: <https://profesorpsihopedagog.com/2022/02/09/monitorizare-progres-elevi-cu-cerinte-educationale-speciale/>